

**Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності**

МАТЕРІАЛИ

**IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

**«СОЦІАЛЬНА РОБОТА:
СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК»**

24-25 травня 2018 року

Львів

КОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

альная психология: на пересечении
американских традиций : учеб.пособ.
М. : Эксмо, 2006. – 544 с.
арь / под общ. ред. Ю. Неймера –
40 с.
а майбутніх соціальних працівн
і на засадах праксеологічного під
д. пед. наук: 13.00.04 / Вікторія В
2015 . – 20 с.
енеджмент соціальної роботи :
шенко В.П. (керівник), Бех В. П.
К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна

УДК 36.1400

Оксана ТРУСЕВИЧ

кандидат фізико-математичних наук, доцент

Тарас ГЕМБАРА

кандидат технічних наук, доцент

Львівський державний університет

безпеки життєдіяльності

**СУЧАСНИЙ ВИКЛАДАЧ, ЯК «СОЦІАЛЬНИЙ ПРАЦІВНИК»
В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ, САМОРЕАЛІЗАЦІЇ
СТУДЕНТА**

Сучасний світ – складний та багатогранний. Місце «під сонцем» у ньому шукають усі без винятку: хто легше та швидше соціалізується, той краще зуміє адаптуватися, а як наслідок – самореалізуватися. Від того наскільки швидко та якісно індивід адаптується до нових умов життя, «прийме» правила, цінності та норми життя, залежить його майбутнє: його робота, його самореалізація, його пластичність поведінки та формування адекватних відносин в соціумі із соціальними індивідами, групами тощо. Важливим є той факт чи є поруч людина, яка допоможе індивіду адаптуватися. Такою людиною може бути соціальний працівник, який в силу своєї роботи (соціальної роботи) допомагає, власне, в адаптації.

Розглядаючи питання адаптації, зазирнемо у корінь проблеми. Як відомо, [1-5] «соціальне» з латинської мови означає «спільність», «суспільний». Це можна тлумачити по-різному. По-перше, поняття «соціальне» вживають в розумінні всього, що охоплює життєдіяльність людського суспільства загалом, по-друге, це поняття відображає становище й роль людини в суспільстві (соціумі) і виражається у відносинах взаємозв'язку, взаємодії різних груп, що визначають та формують соціальні якості кожної людини, визначають і характеризують її поведінку. По-третє, поняття «соціальне» відображає відносини нерівності, що існують між людьми. По-четверте, термін «соціальне» охоплює сукупність проблем людського життя, тобто відносини між людьми та спільнотами, умови побуту, праці, відпочинку, забезпечення матеріальними та духовними благами і т.д. Підсумовуючи, можна сказати, що соціальне – це суспільні відносини, що виникають у процесі спільної діяльності людей, спільнот та проявляється в їх ставленні одне до одного, до свого становища в суспільстві і т.д.

Тісно з поняттям «соціальне» виступає «соціалізація». Тому, як результат, під поняттям «соціальна робота» розуміємо професійну діяльність соціальних організацій (державних та недержавних), окремих людей із наданням допомоги у здійсненні успішної соціалізації людям, що мають утруднену соціалізацію, що заважає самореалізації.

Як відомо [1], [2] основними структурними елементами соціальної роботи є об'єкт та суб'єкт соціальної роботи. Об'єктом розуміють усіх, хто потребує допомоги незалежно від характеру та специфіки, та під суб'єктом розуміють того, хто надає таку допомогу. Отже, взаємодія об'єкта та суб'єкта, результатом якої є допомога людині у розв'язанні її проблем і є соціальною роботою. Однією із таких проблем може бути моделювання соціальної ситуації та свого місця у ньому, комунікації у цьому соціумі.

А саме розглянемо питання соціалізації студента після закінчення школи, поступив у вищий навчальний заклад. Для студента треба соціалізуватися та адаптуватися у новому для нього середовищі вищі. Як відомо [1] соціальна адаптація – це пристосування людини до умов соціального середовища, формування системи зв'язків із соціальними об'єктами (людьми), рольова «пластичність» поведінки, інтеграція особистості у соціальні групи, діяльність з метою до освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища, форм соціальної взаємодії. Адаптація може здійснюватись у формі акомодативної (повного підпорядкування вимогам середовища без їх критичного аналізу), асиміляції (вимушеного підпорядкування вимогам середовища) та інтеграції (свідомого й добровільного прийняття норм та цінностей середовища на основі особистісної солідарності з ним). Адаптація пов'язана з прийняттям індивідом різних соціальних ролей, адекватним відображенням себе і своїх соціальних зв'язків. Вона відіграє вирішальну роль в соціалізації особистості. Порушенням адаптації вважають асоціальну поведінку, маргінальність, алкоголізм, наркоманію тощо. Соціальна адаптація – це взаємозумовлений процес пристосування індивіда до соціального середовища і пристосування суспільства до потреб особистості через її задоволення. Відповідність між рівнем соціальних потреб і рівнем їх задоволення визначає рівень соціальної адаптації.

Виділяють [1-5] такі компоненти соціальної адаптації: соціально-побутова, економічна, комунікативна, регулятивна і самореалізація. Соціально-побутова адаптація – це пристосування індивіда

нових умо
ща, психоло
ми, уподоба
ступив у вищ
атті і який
бе у соціум
еховних пе
Соціальна ад
дійснюється
ізацію в тр
зітогляду, пе
Тому,
есі соціаль
кий врахов
ринцип осс
гогічного дс
допоможе а
Особливо це
обставин не
бе і велика
до таких сту
мкнутах сту
Антонови чи
скритий по
потенціалі
соціальної
ваної соціал
самореаліза
пільства. Д
логічний кл
тим самим
впевненіши
тях, тобто
пліна, адж
індивіда, щ
Розгл
ує та спон
ний принці
обдаровани
денту під с

оняттям «соціальне» виступає поняття «соціальної роботи», як результат, під поняттям «соціальної роботи» – сукупність діяльності соціальних організацій (державних, громадських, окремих людей із наданням допомоги у процесі соціалізації людям, що мають утруднення у здійсненні самореалізації.

Важливими структурними елементами соціальної роботи є об'єкт та суб'єкт соціальної роботи. Під об'єктом розуміють усіх, хто потребує допомоги незалежно від віку, статі, та під суб'єктом розуміють того, хто надає цю допомогу. Взаємодія об'єкта та суб'єкта, результатом якої є вирішення проблем і є соціальною роботою. Соціальною роботою може бути моделювання соціальної ситуації, комунікації у цьому соціумі.

Важливим питанням соціалізації студента, який поступає у вищий навчальний заклад, де йому потрібно адаптуватися у новому для нього середовищі, є соціальна адаптація – це пристосування людини до нового середовища, формування системи взаємовідносин з об'єктами (людьми), рольова «пластичність» особистості у соціальні групи, діяльність у різних соціальних умовах, прийняття норм і цінностей нового середовища, форм соціальної взаємодії, здійснюватись у формі акомодативної (повного підпорядкування вимогам середовища) та асиміляційної (добровільного прийняття норм та цінностей) з прийняттям індивідом різних соціальних ролей, зображенням себе і своїх соціальних зв'язків, соціальною роллю в соціалізації особистості. Поряд з цим важливо врахувати асоціальну поведінку, маргінальність, ізоляцію тощо. Соціальна адаптація – це пристосування індивіда до соціального середовища, пристосування суспільства до потреб особистості через взаємодію між рівнем соціальних потреб і рівнем реалізації цих потреб, що визначає рівень соціальної адаптації.

Важливими компонентами соціальної адаптації є: соціально-психологічна, комунікативна, регулятивна і самореалізаційна. Соціально-психологічна адаптація – це пристосування індивіда до нових умов життя, побуту, що передбачає поліпшення його становища, психологічного самопочуття, узгодженість із намірами, інтересами, уподобаннями. Особливо це стосується студента, котрий поступає у вищий навчальний заклад, що є непростим кроком в його житті і який є спрямований на самореалізацію, тобто знаходження себе у соціумі. Самореалізація – це, як відомо, рівень задоволення духовних потреб особистості, реалізації творчого потенціалу. Соціальна адаптація до нової життєвої ситуації чи умов життя здійснюється через активізацію сильних сторін особистості, самореалізацію в трудовій діяльності чи творчості, розширення кругозору і світогляду, подолання різного роду проблем.

Тому, одним із «соціальних працівників», як суб'єкта у процесі соціальної адаптації можемо назвати сучасного викладача, який враховуючи один із принципів соціальної роботи, а саме принцип особистісного підходу, з одного боку, в силу свого педагогічного досвіду, побачить потенціал студента, а з іншого боку допоможе активізувати його сильні сторони у його самореалізації. Особливо це стосується першокурсників, котрі в силу очевидних обставин не завжди активні на заняттях, не завжди проявляють себе і велика роль викладача, як психолога та педагога знайти підхід до таких студентів та розкрити їх потенціал. Адже серед таких замкнених студентів можуть бути майбутні Ейнштейни чи Банахи, Антонови чи Пулюї. Важливо у цьому процесі викладачу побачити скритий потенціал, аби не пропустити важливу сторону в цьому потенціалі того чи іншого студента, бо як відомо головна мета соціальної роботи з молоддю є створення умов позитивно орієнтованої соціалізації особистості, що сприяє соціальній адаптації та самореалізації молодого покоління в інтересах особистості й суспільства. Для цього викладачу треба створювати такий психологічний клімат на заняттях, де б студенти могли себе проявляти і тим самим самостверджуватися. А це дасть можливість ставати їм впевненішими. Зрозуміло, що поряд із демократичністю на заняттях, тобто висловлюванням власних думок, пануватиме дисципліна, адже це також один із елементів соціальної адаптації індивіда, що сприятиме виробленню їх самодисципліни.

Розглянемо як, наприклад, викладач з вищої математики мотивує та спонукає студентів до навчальної та виховної роботи. Основний принцип – це диференціація в підході до студентів, аби виявити обдарованих студентів до математики, чи навпаки, виявити, чи студенту під силу той чи інший рівень викладання чи ні, враховуючи

вищесказане, викладач підбирає підхід до кожного студента в залежності від його здібностей та талантів. Отже, для обдарованих студентів викладач збільшує обсяг та складність матеріалу, додаючи практичні задачі на закріплення того чи іншого матеріалу, а для слабших студентів вимоги знижуються, а разом з цим і оцінювання. Викладач при цьому переслідує наступну мету – розвиток потенціалу у здібних до математики студентів, активізація їх сильних сторін та демократичний підхід до «слабших студентів» аби навчити їх фундаментальним, базисним поняттям, вмінням та навикам.

Соціальна робота з молоддю спрямована на розкриття творчого потенціалу, а особливо, коли молода людина – студент, тобто треба розкривати всі її таланти в рамках освіти, бо освіта – це основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку держави і суспільства. Адже метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на основі інтелектуального, культурного, творчого потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного подарства висококваліфікованими кадрами.

Адже, молоді люди (зрозуміло, студенти в тому числі) – майбутнє держави, це одна із продуктивних сил суспільства, інтелектуальний потенціал, основа економічного, політичного суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тюптя Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота: теорія і практика. ВМУРОЛ «Україна». – 2004. – 408 с.
2. Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи. К. МАУП. – 2003. – 168 с.
3. Семигіна Т.В., Мигович І.І. Теорії і методи соціальної роботи. К. –Академвидав. – 2005. – 328 с.
4. Зверева І.Д. Соціальна робота в Україні. Навчальний посібник. – К. Центр навч. літер. – 2004. – 256 с.
5. Практикум з соціальної роботи: Навчально – методичний посібник // Укл. Шевчук О.М. – Умань: ФОП Жовтий. – 2016. – 174 с.
6. Горілий А.Г. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник. Тернопіль «Видавництво Астон». 2004. – 174 с.
7. Фурман А.В., Підгурська М. Історія соціальної роботи: навчальний посібник. Тернопіль ТНЕУ. – 2014. – 174 с.